

Co je nového v postregistrační kontrole přípravků na ochranu rostlin

Ing. Andrea Blažková; Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, Brno

Kontroly dodržování požadavků při nakládání s přípravky na ochranu rostlin a dalších prostředků, které vyplývají z evropské i národní legislativy, jsou prováděny inspektory ÚKZÚZ v rámci sedmi regionálních oddělení rostlinolékařské inspekce rozmístěných v jednotlivých okresech ČR.

Kontroly nakládání s přípravky na ochranu rostlin

Kontroly ÚKZÚZ jsou realizovány jak na základě plánovaných kontrol podmíněnosti (Cross Compliance), národních kontrol a kontrol delegovaných na základě smlouvy o součinnosti se SZIF, tak také na základě podnětů v souvislosti s šetřením příčin úhynů včel, ryb, suchozemských obratlovců (např. domácích zvířat – psů) a zasažením necílových rostlin při aplikaci přípravků na ochranu rostlin.

V roce 2016 došlo v návaznosti na závěry auditu Evropské komise k zavedení koordinovaných delegovaných kontrol u subjektů, které byly vybrány Státním zemědělským intervenčním fondem (dále jen „SZIF“), tzn., koordinace provádění kontrol SZIF, Českou plemenářskou inspekcí a ÚKZÚZ. V souvislosti se závěry auditu bylo nutné dozorovými orgány ČR již v roce 2016 zavést systém provádění kontrol u žadatelů o dotace v souladu s evropskými právními předpisy, tj. do 14 dnů od data oznámení první dozorovou organizací, zahájit kontrolu požadavků ostatními dozorovými orgány. Pokud by ČR tento způsob kontrol nezavedla již v roce 2016, hrozilo by ČR riziko výrazného krácení z balíku dotací.

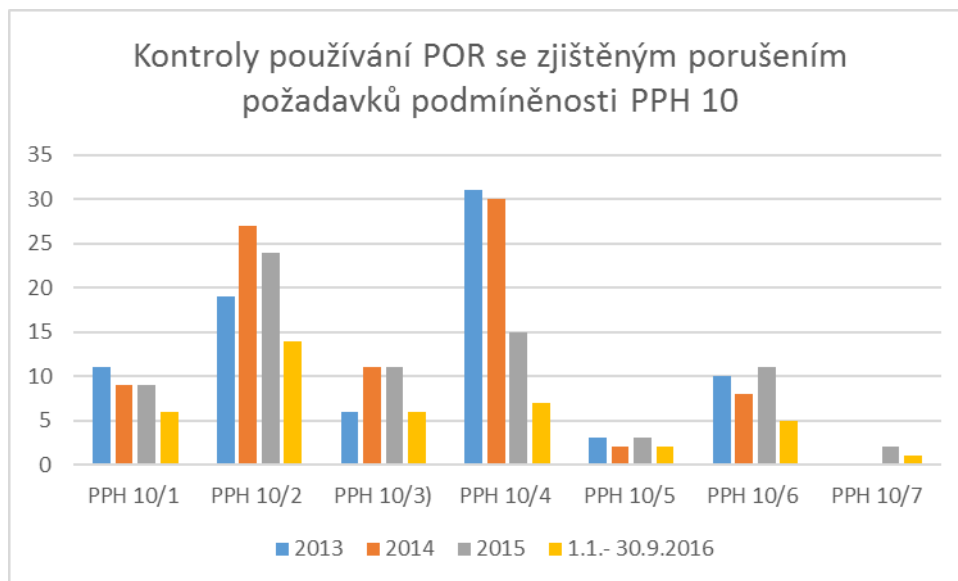
Tab. 1: Výsledky kontrol používání přípravků na ochranu rostlin za období 1. 1. – 30. 9. 2013, 1. 1. – 30. 9. 2014, 1. 1. – 30. 9. 2015 a 1. 1. 2016 – 30. 9. 2016

Rok	2013	2014	2015	2016
Počet kontrolovaných subjektů celkem	1481	1237	1601	1768
Počet kontrol celkem	1533	1287	1649	1816
Počet subjektů, u nichž byla zjištěna závada	58	66	68	51
Počet kontrol se závadami	64	77	71	51
Počet kontrol se závadami v použití přípravků na ochranu rostlin	54	65	55	37

Tab. 2: Výsledky kontrol u uživatelů přípravků dle jednotlivých typů závad za období 1. 1. – 30. 9. 2013, 1. 1. – 30. 9. 2014, 1. 1. – 30. 9. 2015 a 1. 1. – 30. 9. 2016

Typy závad u uživatelů přípravků na ochranu rostlin	Rok			
	2013	2014	2015	2016
Evidence používání přípravků	3	9	7	3
Zařízení pro aplikaci přípravků na ochranu rostlin	3	5	5	8
Odborná způsobilost dle § 86 zákona č. 326/2004 Sb.	4	6	10	12
Skladování přípravků	2	1	1	1
Používání přípravků	54	65	55	37
Závady celkem	66	86	78	61

Tab. 3: Přehled o počtech kontrol se zjištěným porušením požadavků podmíněnosti

Legenda k požadavkům PPH 10
PPH 10/1 - používání povolených přípravků na ochranu rostlin
PPH 10/2 - používání přípravků na ochranu rostlin v povoleném rozsahu
PPH 10/3 - nepřekračování max. povolených dávek přípravků na ochranu rostlin
PPH 10/4 - použití přípravků na ochranu rostlin v II. stupni OPVZ v souladu s pokyny k ochraně vod
PPH 10/5 - použití přípravků na ochranu rostlin v souladu s pokyny k ochraně včel a zvěře tak, aby nedošlo k jejich úhynu
PPH 10/6 - nezasažení rostlin mimo pozemek, na němž byla provedena aplikace přípravků na ochranu rostlin
PPH 10/7 - dodržování ochranné vzdálenosti při aplikaci přípravků na ochranu rostlin od povrchové vody, kontrolováno od 1. 1. 2015

Mezi **nejčastější porušení**, které bylo zjištěno v rámci kontrol používání přípravků na ochranu rostlin v letech 2013 až 2016, patří v průměru (v pořadí počtu případů sestupně):

1. použití přípravku na ochranu rostlin v nepovoleném rozsahu (tzn. do nepovolené plodiny);
2. použití přípravku na ochranu rostlin v OPVZ resp. pásmu hygienické ochrany vod (PHO) v rozporu s pokyny k ochraně vod;
3. použití nepovolených přípravků na ochranu rostlin;
4. zasažení rostlin mimo pozemek, na němž byla prováděna aplikace (tzv. úlety);
5. překročení max. povolené dávky přípravku na ochranu rostlin.

Tab. 4: Případy použití přípravků na ochranu rostlin v rozporu s pokyny k ochraně vod, tzn. použití přípravků na ochranu rostlin, které jsou vyloučeny z použití v ochranném pásmu II. stupně OPVZ, resp. PHO (1. 1. – 30. 9. 2013, 2014, 2015 a 2016)

Použití přípravků na ochranu rostlin v OPVZ resp. PHO v rozporu s pokyny k ochraně vod	Rok			
	2013	2014	2015	2016
Počet případů	21	41	17	15

Tab. 5: Přehled nejčastěji použitých přípravků na ochranu rostlin v rozporu s pokyny k ochraně vod (v OPVZ/PHO) za období 2013 až 2016

Název přípravku	Počet případů			
	2013	2014	2015	2016
Mustang Forte	9	13	5	3
Arrat	1	1	0	1
Balaton	0	1	1	1
Bizon	0	2	0	1
Galera Podzim	0	1	1	0
Miscanti	0	1	1	0
MaxRaptor	0	0	1	1

Většina přípravků, které byly použity v rozporu s pokyny v ochraně vod, je povolena k ochraně kukuřice seté, pšenice ozimé, ječmene jarního a řepky ozimé, což odpovídá současné skladbě plodin v osevním postupu.

Pásma hygienické ochrany vod („PHO“) stanovená vodoprávními úřady před nabytím účinnosti vodního zákona, tj. před 1. 1. 2002, dle předchozích právních předpisů, **jsou dle výkladu Ministerstva životního prostředí (dále jen „MŽP“) platná do doby, než dojde k jejich změně nebo zrušení** <http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/> - legislativa/vodní hospodářství/výklad. **Přípravky vyloučené z použití v ochranném pásmu II. stupně povrchového a/nebo podzemního zdroje vody, nesmí být použity na pozemcích, které se nacházejí v II. stupni OPVZ a PHO příslušného vodního zdroje. V rámci kontrol jsou opakovaně zjišťována porušení požadavku PPH 10/4 na pozemcích v PHO.**

Vlastníci a uživatelé zemědělské půdy (žadatelé o dotace) naleznou informace o ochranných pásmech vodních zdrojů v **evidenci půdy LPIS, kde jsou však údaje o OPVZ/PHO NEZÁVAZNÉ.** V LPIS není informace o typu vodního zdroje (podzemní nebo povrchový).

Aktuální informace o platnosti vyhlášených OPVZ/PHO lze získat na místně příslušných vodoprávních úřadech (obce s rozšířenou působností, krajské úřady) **včetně informace o typu vodního zdroje** - podzemního (vrty, studny, pramenní zářezy) a povrchového (vodárenské nádrže, úpravní vody na vodních tocích).

V současné době nemá veřejnost k dispozici na jednom místě aktuální a platnou vrstvu ochranných pásem všech zdrojů pitné vody. Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka (dále jen „VÚV“) byl v letech 2015 - 2017 jednorázově pověřen Ministerstvem životního prostředí (dále jen „MŽP“) aktualizací těchto vrstev. VÚV na tomto projektu pracuje ve spolupráci s krajskými úřady a s vodoprávními úřady obcí s rozšířenou působností, správci vodních toků a provozovateli vodárenských zařízení. Jelikož je v ČR více než 12 tis. OPVZ, je tento proces pomalý. Do konce roku 2017 bude zkontrolována většina pásem, opraveny jejich zákresy a databáze doplněna o kopie příslušných vodoprávních rozhodnutí (opatření obecné povahy). Tam, kde se nepodaří VÚV dohledat příslušné dokumenty, např. z

důvodu neposkytnutí příslušným vodoprávním úřadem, budou pásma označena příznakem "neplatná" a ve veřejných databázích nebudou vidět. VÚV po provedené aktualizaci vrstvu vždy vystaví jak na portálech VÚV (HEIS, DIBAVOD), tak prostřednictvím Cenia na národním geoportálu (záložka Mapy, Mapové kompozice – ŽP – VUV ochranná pásma vodních zdrojů) <https://geoportal.gov.cz/web/guest/home/>.

MŽP vrstvu poskytuje Ministerstvu zemědělství (dále jen „MZE“) za účelem aktualizace vrstvy OPVZ v LPIS. MZE aktualizuje vrstvu OPVZ v LPIS 1x ročně.

<http://heis.vuv.cz/>

Opakované nedodržování pokynů k ochraně vodních zdrojů uvedených na etiketě POR na konkrétním pozemku má za následek akumulaci použitých POR v půdě včetně produktů rozpadu a následné vyplavování do vodních zdrojů, které jsou využívány k lidské spotřebě v daném území, a to v závislosti na typu účinné látky v řádech i několika let. Na základě výsledků monitoringu reziduí POR ve vodě, tzn. při překročení limitů těchto látek, jsou správci vodních zdrojů nuceni využívat speciální zařízení na úpravu vody, čímž dochází ke zvyšování nákladů. To se následně promítá do zvýšení ceny pitné vody pro obyvatele, mezi nimiž jsou i uživatelé POR, kteří v daném území nejen podnikají, ale mají zde i trvalé bydliště.

Desatero zásad, jak předcházet pochybením v souvislosti s používáním přípravků na ochranu rostlin

1. Ověřit si, zda **přípravek**, který hodláte použít k aplikaci **je povolen ÚKZÚZ** k uvádění na trh a používání, a to před jeho nákupem a vlastním použitím s přihlédnutím k přípravkům popř. šaržím přípravků, které jsou na základě nařízení o mimořádných rostlinolékařských opatřeních (MRO) zakázány uvádět na trh a používat, a to kontrolou v on-line Registru přípravků na webových stránkách ÚKZÚZ. Nutné je povolení ÚKZÚZ i pro dovoz souběžného přípravku pro vlastní potřebu zemědělským subjektem.

2. Nakoupit přípravek na ochranu rostlin z **důvěryhodného zdroje**.

3. **Ověřit si údaje v dodacím listu**, popř. na faktuře s ohledem na dodaný přípravek (název přípravku, číslo šarže, datum expirace, dodané množství), zkontrolovat označení a balení POR. V případě zjištěných nesrovnalostí v dokladech o prodeji resp. úniku přípravku z obalu, pochybností o úplnosti označení POR před vlastním použitím přípravku **reklamovat** u dodavatele přípravku popř. **poslat podnět k prošetření** dodavatele na ÚKZÚZ. V případě chybného označení přípravku z hlediska jeho omezení použití v II. stupni ochranného pásma vodního zdroje (absence omezujících vět) a jeho použití na pozemku v II. stupni OPVZ může dojít k ohrožení jakosti a zdravotní nezávadnosti zdroje pitné vody.

4. Ověřit si, zda je přípravek na ochranu rostlin **povoleno k aplikaci do dané plodiny**, kterou hodláte tímto přípravkem ošetřit - použití přípravku v souladu s označením uvedeným na obalu, etiketě popř. Nařízením ÚKZÚZ resp. SRS o rozšířeném povolení na menšinová použití nebo Nařízením ÚKZÚZ – povolením na výjimku 120 dnů (dle Registru přípravků na ochranu rostlin). **V návaznosti na statistiku závad doporučujeme ověřit před aplikací údaje uvedené na etiketě přípravku v on-line Registru přípravků na ochranu rostlin na webových stránkách ÚKZÚZ a v případě nesrovnalostí se obrátit na pracovníka místně příslušného pracoviště ÚKZÚZ - oddělení rostlinolékařské inspekce.**

5. Od 1. 7. 2012 je **zakázána letecká aplikace přípravků na ochranu rostlin**. Před **plánovanou leteckou aplikací přípravků** je nutné požádat ÚKZÚZ o **schválení letecké aplikace přípravku na ochranu rostlin**. Tento zákaz se nevztahuje na další prostředky, jimiž jsou pomocné prostředky na ochranu rostlin a bioagens. Podrobnější **informace k povolování letecké aplikace** přípravků na ochranu rostlin lze najít na webových stránkách ÚKZÚZ pod odkazem „Přípravky na ochranu rostlin – Povolování přípravků - Letecká aplikace“.

6. Jste-li zejména **žadatelem o dotace**, je nutné před vlastní aplikací ověřit, zda se užívané **pozemky** nacházejí v **ochranném pásmu vodních zdrojů** (OPVZ nebo PHO), aby mohl být na základě toho vybrán **přípravek** na ochranu rostlin, který **nemá omezení** z hlediska použití v těchto pásmech. Důležité je také vybírat přípravky za účelem aplikace na pozemku v II. stupni ochranného pásma vodních zdrojů podle toho, zda se jedná o podzemní nebo povrchový zdroj vody. K tomu lze využít také on-line registr přípravků na webu ÚKZÚZ, kde lze ověřit před použitím POR jeho omezení - tj. vyloučení použití POR z použití v II. stupni OPVZ a porovnat to s údaji na etiketě.

7. Při aplikaci dodržovat pokyny uvedené na označení přípravku na ochranu rostlin, a to z hlediska **dodržování maximálních povolených dávek** na 1 ha ošetřovaného porostu dané plodiny a provést aplikaci přípravku tak, aby **nebyly zasaženy rostliny mimo cílovou plochu**, na níž se provádí aplikace.

8. Dodržet další povinnosti dané zákonem o rostlinolékařské péči:

- používat k aplikaci přípravků v rámci podnikání profesionální **zařízení pro aplikaci** přípravků, které bylo **podrobeno kontrolnímu testování** (tzn., má v době aplikace přípravku na ochranu rostlin platné osvědčení o funkční způsobilosti popř. u nově pořízených zařízení bylo podrobeno prvnímu kontrolnímu testování do 5 let od uvedení do provozu);

9. Mít nakládání s přípravky zabezpečeno **odborně způsobilou osobou** dle § 86 zákona o rostlinolékařské péči (tzn., mít pro nakládání s přípravky v rámci podnikání fyzickou osobu, jež je držitelem osvědčení druhého stupně popř. třetího stupně v pozici poradce v ochraně rostlin. Pokud aplikaci neprovádí osoba s osvědčením II. stupně, musí mít subjekt fyzickou osobu, která je držitelem osvědčení I. stupně);

10. Dodržet **opatření minimalizující rizika úhynu včel, suchozemských obratlovců a dalších necílových organismů** stanovené zákonem o RLP a prováděcími předpisy - vyhláškou č. 32/2012 Sb., o přípravcích a dalších prostředcích na ochranu rostlin, ve znění pozdějších předpisů a vyhláškou č. 327/2012 Sb., o ochraně včel, zvěře, vodních organismů a dalších necílových organismů při použití přípravků na ochranu rostlin (dále jen vyhláška č. 327/2012 Sb.), tj. splnit **ohlašovací povinnost před aplikací rodenticidů** dle § 51 odst. 1 písm. b) zákona o rostlinolékařské péči, a to oprávněnému uživateli honitby a na ÚKZÚZ - 3 dny před zahájením aplikace přípravku a **ohlašovací povinnost před aplikací přípravků nebezpečných nebo zvláště nebezpečných pro včely minimálně 48 hodin před plánovanou aplikací přípravku** na ochranu rostlin nebo kombinace přípravků, dalších prostředků a hnojiv dotčeným chovatelům včel a místně příslušným obecním úřadům dle § 51 odst. 2 zákona o rostlinolékařské péči a v návaznosti na to dodržet pokyny k ochraně včel dle § 3 až § 5 vyhlášky č. 327/2012 Sb. a také dodržet bezpečnostní opatření **při aplikaci moluskocidů s účinnou látkou metaldehyd na pozemcích sousedících s oblastmi využívanými veřejností a sousedících s obydlenými oblastmi, neboť tyto přípravky jsou nebezpečné pro domácí zvířata – zejména psy.**

Připravované změny od roku 2017

V souvislosti se zjištěním auditu EK na jaře 2016 dojde od roku 2017 ke změně **sankčního systému u požadavků podmíněnosti**, což se týká zejména žadatelů o dotace. V návaznosti na zjištění auditu EK bylo upraveno hodnocení požadavků podmíněnosti při jejich porušení (z hlediska rozsahu a závažnosti) tak, aby odpovídalo evropským právním předpisům, tzn., aby **při nedodržení požadavků podmíněnosti z nedbalosti došlo zpravidla ke snížení dotací ve výši 3 %**.

Vzhledem k významným změnám pro distributory a profesionální uživatele v oblasti **přípravků na ochranu rostlin, které vyplývají z novely zákona č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči**, jejíž účinnost se předpokládá v první polovině roku 2017, doporučujeme věnovat tomuto právnímu předpisu zvýšenou pozornost. S návrhem novely zákona je možné se seznámit na webových stránkách Poslanecké sněmovny. <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=862&CT1=0>